

Pápayné Kemenczey Judit: Könyv-tár

Az 1981-es év őszétől a következő esztendő szeptemberéig a *Magyar Rádió* könyvtárhasználati ismeretekről sugárzott műsorokat az Iskolarádió keretei között. A tizennégy adásból felépülő, középiskolásokkal folytatott „órákat” Pápayné Kemenczey Judit állította össze és a résztvevő diákok munkáját is maga vezette. Az adások szöveganyaga most könyvtárpedagógiai dokumentumként, a megfelelő didaktikai kiegészítésekkel, forgatókönyvi formát öltve jelent meg – meglehetősen késéssel, de időszerűségéből, szellemi frissességéből mit sem veszítve.

A rövid bevezetőnek kétségtelenül igaza van: a módszerben nincs semmi új, mindez „közismert”, a közművelődési könyvtári helyszín adja a hagyományos iskolai munkától eltérő kötetlenséget, oldottságot, az óravezető könyvtáros nem tanár, hanem a résztvevők közös problémafelismerési és -megoldási kalandozásainak irányítója. Párbeszéd van és nem előadás; ötletek, javaslatok hangzanak el és közösen alakított ráismerések. Mindez – ismételjük meg – valóban szakmai „közismeret”, sok-sok, gyermekekkel, fiatalokkal foglalkozó könyvtáros gyakorolja is nap mint nap. Ám végigolvasva a tizennégy adás anyagát, valami többletet is érzünk a könyvtári didaxis itt közreadott változatában: azt a szakmai tartást és mértéktartást, az önálló gondolkodásra, felfedezésre ösztökélésnek azt a szándékát, amely a fiatalokat méltán kapja meg és ragadja magával.

Legalább két hasznosítási módja lehet tehát ennek a kiadványnak: az első a közvetlenebb, amelynek során a benne fellelhető könyvtárismereti foglalkozási módszereket veheti át, kamatoztathatja a pályatárs (kiváltképp a pályakezdő), a másik az a könyvtárosi magatartás, mely a diákokat is „teljes jogú” olvasónak, kutatónak tekinti. Aki a „Könyv-tár” foglalkozásait, a rádiós műsoradottságok miatt szük-

re szabott sorozatok anyagát végigolvasta, a használókkal folytatott egyenrangú párbeszéd szelleméből is leckét kap.

A két ciklusra – egy hatrészes, lényegében „könyvtártechnikai” és „informatikai” alapismereti és egy nyolcrészes kutatási-gyakorlási szakaszra – tagolódó műsor alapelve ugyanis az, hogy egy középiskolás csoport (ebben az esetben a szolnoki Varga Katalin Gimnázium tanulói) örömmel és élénk érdeklődéssel „fedezték fel” a könyvtárat. A matematikán és természettudományokon is iskolázott fiatalok a könyvtár, a rendezettség-elrendezés, a raktári jelek, az ETO felépítési rendszere kapcsán egy lényegében könnyen áttekinthető, célszerű logikával kialakított információs tárra vonatkozó alapvető tudnivalókat ismerhetnek meg, s ha közben (élete utolsó interjújában) olyan markáns megnyilatkozók is megszólalnak, mint amilyen *Szentmihályi János* volt, akkor még olvasott formában is színesnek, érdekesnek hat az anyag. Azt, hogy a kötetlen formát ugyanakkor milyen szakmai tudatosság tartja keretek között, s tereli mederbe, a forgatókönyvi formában jelzett didaktikai, logikai lépések tanúsítják.

A tanulás és tudományos kutatás eszköztárát fizikaórára előkészítő szakkatalógus-használattal, az információkutatás stratégiájának megismerésével, irodalmi, zenei, biológiai témák fellillantásával gyakorolják a diákok, felkészülnek egy őrsegi kirándulást megelőző forrásgyűjtésre, az Országgyűlési Könyvtárból sugárzott adásban *Vályi Gábor* és *Horváth Tibor* részvételével hallanak a számítógépesített információtárolás és -keresés jövőjéről. Bár a kötet olvasójában felmerül az a sejtés, hogy a neves szolnoki iskola diákjai nem a mai magyar középiskolások felkészültségének átlagszintjét, hanem azokénál magasabbat képviselnek, így is megragadó az a szellemi nyíltság és érdeklődés, ahogy a jeles magyar könyvtári szakembe-

rek – ez esetben „vendégtanárok” – gondolatait megértik és okosan kérdeznak vissza. Könyvtári „kurzusuk” ekkor már a befejezéshez közeledik, tizenegy adásnyi „óra” van már mögöttük, s végül a forrásokból ötletesen tájékozódó, az IBUSZ-informátorok (esetleges) segítségére nem szoruló turistákként, országjárókként kerekedhetnek fel, hogy az őrsegi táj néprajzát, flóráját, faunáját, az ott élőket és az ott látható műemlékeket megismerjék. Mind egyik iskolarádiós óra egy könyvtári, a téma és a könyvtárismereti kérdéskört felölelő szellemes feladattal zárul, s noha az adások nem jutalomért, győzelemért folyó versengések, valami jó értelmű „vetélkedési szellem” mégiscsak jelen van ezekben a pedagógiai folyamatokban.

Ezt a jelleget teljesíti ki az 1982 szeptemberében tartott nyilvános rádiós vetélkedő, amelyen a szolnoki „vargások”-ból, a szegedi Radnóti és a ceglédi Kossuth Gimnázium diákjaiból alakult csapatok hármass versengése zajlott, s ez afféle nyilvános záróvizsga is volt, amely szakmai megfogalmazással „a könyvtári eszközök használatának készség szintű elsajátításáról tanúskodott”. Mindegyik csoport más város központi közművelődési könyvtárában,

idegen könyvtári környezetben, „vendégségben” volt, ezért helyismereti kérdésekkel indult az adás, aztán a könyvtári eszköztár segítségével megadható információk, művelődés- és nyelvtörténeti tárgyú kérdéscsoportok következtek, végül pedig az „újságolvasó ember és a könyvtár”-téma keretében jelentek meg a kérdések: a sajtó hírei és kommentárjai hogyan vezetnek tovább az ellenőrzés, a további tájékozódás lehetőségeire módot adó kézi- és nem kézikönyvekhez? A hangfelvételen 180 percig, a résztvevők lankadatlan szellemi erőfeszítésével folyt a vetélkedő, amelynek a rádió csak alig harmadát közvetítette. E kötet lapjain a teljes megszerkesztett szöveg olvasható.

Az ezer példányban megjelent kiadvány ugyan több évet késett, és az impresszum szerinti megjelenést követő harmadik esztendővel került csak a kezünkbe, időszerűségéből azonban mit sem vesztett, és a közművelődési könyvtárosok mellett középiskolák könyvtárosai és tanárai is jó mintákat, ötleteket meríthetnek belőle köznapi – az éter hullámain nem közvetített – munkájukhoz. (*OSZK KMK – Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár, Szolnok, 1985. 136 l.*)

Fogarassy Miklós

Lexikon egy világszínházról – nemzetközi együttműködéssel

Egyedülálló nemzetközi vállalkozásról számolhatunk be a színházi élet világából. A torontói York Egyetem egyik épületének meglehetősen kicsiny, de kézikönyvekkel és számítógépekkel jól felszerelt szobájából irányítják, illetve ott fogják össze a *World Encyclopedia of Contemporary Theatre* (A modern színház világlexikona) című, négy-öt kötetre tervezett lexikon munkálatait. Korábban is készültek már hasonló jellegű, sőt ennél terjedelmesebb enciklopédiák, a szóban forgó munka mégis sok tekintetben eltér elődeitől. A WECT (a cím kedvelt rövidítése) főszerkesztője, *Don Rubin* professzor, a York Egyetem színháztudományi tanszékének oktatója, ismert színház- és drámakritikus, a *Canadian Theatre Review* alapítója és az International Theatre Institute (Nemzetközi Színházi Intézet) kanadai köz-

pontjának jelenlegi elnöke az alábbiakban összegezte a nagyszabású vállalkozás sajátosságait.

A nemzetközi összefogással készülő színházi lexikon ötlete a Színházkritikusok Nemzetközi Szövetségének (AICT) egykori elnökétől, *dr. Roman Szydłowski*től származik, aki 1982-ben fogott hozzá megvalósításához. Miután sikerült olyan támogatókat találnia, mint az AICT, az ITI, a FIRT (Nemzetközi Színháztudományi Szövetség) és a SIBMAS (Előadóművészeti Könyvtárak és Múzeumok Nemzetközi Szövetsége), 1983-ban Kanadában megalakult a WECT mint ún. nem profitra dolgozó vállalkozás. 1984-ben az UNESCO és az amerikai Ford Alapítvány jelentős anyagi támogatása lehetővé tette, hogy meginduljon a szervező munka. (Az időközben elhunyt lengyel Szyd-

lowski helyét a kanadai Don Rubin vette át, aki már akkor nagy kiadói és szerkesztői tapasztalatokkal rendelkezett.) Természetesen számos más intézmény és szervezet is hozzájárult ahhoz, hogy a mintegy 2,5 millió dollárnyi költségvetési összeg nagy része ma már biztosítva van. Így például a kelet-európai országok művelődésügyi minisztériumai magukra vállalták a saját régiójukat terhelő költségeket, amelyek előreláthatóan több mint százezer dollárt tesznek majd ki.

A lexikon legfontosabb célja az, hogy minél pontosabb, tudományos alapossággal feldolgozott adatokat, tényeket és általános értékelést nyújtson minden ország színházainak 1945 utáni helyzetéről. Az 1985-ben megindult tényleges munkába eddig több mint száz ország kapcsolódott be. Minden országban neves színházi szakemberekből és kutatókból álló csoportok állítják össze az anyagot, amelyet fontosnak vélnék nemzeti és nemzetközi színháztörténeti vonatkozásban egyaránt. Ezek az ún. nemzeti szerkesztőbizottságok különböző regionális szerkesztőkhöz tartoznak, akiknek az a feladatuk, hogy a nemzetközi szerkesztőbizottságon belül összhangot teremtsenek a nyilvánvalóan sokszínű és nem mindig azonos módszerrel elkészült szócikkek között tartalmi, formai, terjedelmi és stilisztikai vonatkozásban egyaránt. (Valószínűleg hazánk kedvező nemzetközi megítélése is szerepet játszott abban, hogy a kelet-európai országok regionális szerkesztője Nagy Péter lett, aki már eddig is sokat tett a WECT megvalósulásáért.)

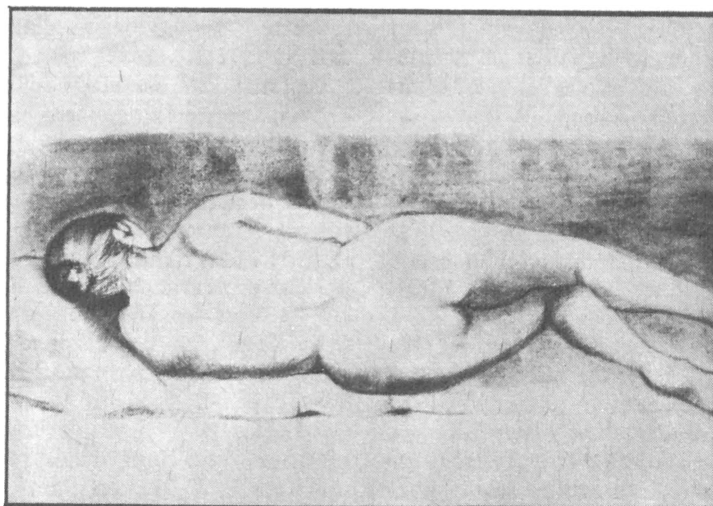
Don Rubin külön is hangsúlyozta, hogy ez

a páratlan nemzetközi együttműködés elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy korszerű, a szó szoros értelmében vett multikulturális színházi lexikon készülhessen. Amellett, hogy ez az új munkamódszer lehetővé teszi az adott nemzeti színjátszás legmegbízhatóbb és legmegfelelőbb tolmácsolását a világ más országai számára, politikai szempontból is nagyszerű példa arra, hogy a tudományos és kulturális életben hogyan lehet a közös célt ért konfliktusmentesen együtt munkálkodni. A szerkesztők például megegyeztek abban, hogy az olyan színházi szakemberek tevékenységét, akik kiemelkedőt alkottak saját hazájukban, de politikai vagy egyéb okokból elhagyták azt, ha az elhagyott ország nemzeti bizottsága kívánja, értékelheti, s így kizárják annak a lehetőségét, hogy az illető személy megítélése politikai kérdéssé váljon.

A másik, inkább technikai újdonsága a készülő lexikonnak az, hogy mivel az egész anyag folyamatosan nemzetközi számítógépre kerül, a már véglegesnek tekinthető változat gyakorlatilag akár évente kiegészíthető lesz a legújabb információkkal. Elvileg tehát a WECT sohasem fog elavulni.

A tervek szerint az első, angol nyelvű kiadás 1991-ben lát napvilágot, de már most vannak elképzelések arra vonatkozóan, hogy a WECT megjelenik majd franciául és oroszul is. Reméljük, hogy a tervek hiánytalanul valóra válnak, és a megjelenő színházi világlexikon ösztönzést fog adni hasonló nemzetközi tudományos munkák létrejöttéhez.

Szaflkó Péter

PÁL RITA grafikáiból

(Cikkünket lásd a 750. oldalon)

